

Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcij Malega lista. Naslov: Mali list, Trieste, casella centro 37. — Urad: via Imbriani 9-III.
 Odgovorni urednik: dr. L. BERČE.
 POSAMEZNA ŠTEV. 25 STOTINK.
 NAROČNINA za celo leto 10 L., pol leta 5 L., četrt leta 3 L. — IZVEN ITALIJE celo leto 24 L., pol leta 12 L., četrt leta 6 L.

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

CENA OGLAŠOV IN OBJAV:
 Za vsako vrstico v 1 stoje...
 KO KNJIZICA (Dr. Puntar)
 LJUBLJANA (JUGOSLAVIJA)
 ...primeren popust.

Mali koledar.

Petek, 3. decembra: Frančišek Ksaver; Lucij. — Sobota, 4.: Barbara; Peter Zlatorek. — Nedelja, 5.: 2. adventna; Saba; Krispin. — Ponedeljek, 6.: Nikolaj (Miklavž). — Torek, 7.: Ambrozij; Agaton. — Sreda, 8.: Brezmadežno spočetje M. D. — Četrtek, 9.: Peter Fourier; Levkadija. — Petek, 10.: Lavretanska M. B.

MALE NOVICE

Osebnostna izkaznica.

Novi zakon o javni varnosti uvaja med drugim tudi takolimenovane identitetne legitimacije, t. j. izkaznice s fotografijo posameznika, z njegovim podpisom in s podatki o njegovi osebi. Namen teh osebnih izkaznic je ta, da se z njimi prizadeti lahko v vsakem hipu izkažejo ter dokažejo svojo istost (identiteto), če to zahtevajo organi javne varnosti. Ni vsak prisiljen imeti tako izkaznico, lahko pa jo zahteva in si jo da narediti pri županstvu. O tem pravi zakon: «Podeštati morajo izdati vsem osebam, ki so nad 15 let stare ter imajo v dotični občini svoje navadno bivališče ali pa stanovanje, istosno izkaznico na od ministrstva predpisanem vzorcu, ako prizadeti tako izkaznico zahtevajo».

Potrebna pa bo taka izkaznica tistim, ki bivajo izven domače občine, ali ki hodijo po svetu po opravkih, ker vsako osebo, ki se jim zdi kaj sumljiva, lahko vsak čas vprašajo, kdo je in odkod. Kdor se izkazati ne more, ima sitnosti, preiskave in ga lahko pošljejo prisilnim potom domov.

Kakor rečeno, izdajajo izkaznice podeštati, in sicer jih morajo izdajati vsakomur. Kot pristojbino sme občina zahtevati največ eno liro za vsako izkaznico. Z ministrskim odlokom od 10. t. m. je bilo določeno, da bodo izkaznice majhni zvezčici iz belega kartona, kateri bodo obsegali štiri strani. Na prvi zunanji strani je naslov: Regno d'Italia. — Comune di... Carta d'identità — No... del Signor... Na drugi strani stojijo osebni podatki imejitelja izkaznice in zaščita posebnih znakov, če jih kdo ima. Na tretji strani stoji v sredi zgoraj fotografija imejitelja z odkrito glavo. Pod fotografijo je levo prostor za odtis kazalca leve roke, desno za podeštator podpis in uradni pečat. (Odtis kazalca leve roke pa se ne bo zahteval od vseh proslincev). Zadnja četrta stran izkaznice bo prazna. Izdana izkaznica ima veljavo za tri leta. V tem roku se mora obnoviti.

Frank je zrastlel.

Francoski frank je svoječasno strašno padel in zrušil tudi levičarsko vlado. Sedanja vlada, ki jo vodi Poincaré, je doslej zboljšanje. Ko se je zadnje tedne frank resno zboljšal, so se pa žal pokazale tudi slabe posledice. Ustavil se je izvoz raznih izdelkov francoske obrtnije, ker so za tužje postali predragi. Mnogo tovarn je ustavilo delo, ali skratilo delovni čas, ali pa odpustilo delavce. Neka tovarna avtomobilov je odpustila hkrati 1800 delavcev. Sreča v nesreči je, da so se vsaj cene nekaterih vsakdanjih potrebščin znižale. Dogodba s frankom uči, da je za blagostanje v državi bolj potrebna stanovitost denarne vrednosti, kakor visoka valuta.

Volitve v Šleziji.

V Zgornji Šleziji, ki je po vojni pripadla Poljakom, so bile pred tedni občinske volitve po vseh občinah. Po industrijskih krajih so zmagali Nemci, po kmečkih krajih pa Poljaki. To je dokaz, da je dežela res Poljska in da so jo Nemci pred vojno z močjo svoje industrije velik del na umeten način ponemčili. Zdaj vpijejo, da se mora vsled zmage pri občinskih volitvah dežela izročiti Nemčiji.

Bitka z morskimi razbojniki

Včasih smo brali v povestih o morskih razbojnikih ali piratih in smo mislili, da tega poklica ni več na svetu. Pa je še. Posebno cvete na Kitajskem, kjer ta ali oni parnik zajamejo in oropajo. Dne 17. novembra je prišel v pristanišče Hongkong angleški parnik «Sunning» napel razdejan, potem ko se je rešil iz rok piratov.

«Sunning» je vozil iz Šangaja, se ustavil v Amoy (250 milj od Hongkonga) in potem odplul proti Hongkongu. Na prostem morju so ga napadli oboroženi razbojniki. Bilo jih je 40 po številu. Presenetili so častnike, zasedli poveljniški most in stroje ter zapovedali voziti v smeri proti zalivu Bias. To je znamenito skrivališče razbojnikov, 50 milj od Hongkonga.

Med tem ko je ladja obračala smer, so se razbojniki raztekli na vse kraje, da bi si poiskali kaj plena. Dobili so 1000 funov denarja. Neki Kitajec, ki se jim je zoperstavil, je bil ustreljen. Štiri mornarje pa so vrgli v morje, ker niso pokazali, kje se skriva lastnik ladje. Potnikov na ladji je bilo 80 Kitajcev, ena ruska dama in en odličem angleški uradnik. Vse te so zaprli v salon in se niso smeli ganiti. Prosti so ostali samo častniki in mornarji, ki so opravljali službo. Ta okoliščina pa je bila piratom v pogubo.

Razbojniki so 8 ur gospodarili na ladji in budno pazili na prvega inženirja pri strojih ter na častnike na poveljniškem mostu. Okoli polnoči je razbojniška straža zahtevala pojasnilo o stanju vožnje. Prvi častnik je kazal obema «poštenja-

koma» pomorsko karto, onadva pa sta se sklonila in poslušala. Ugodni trenotek porabi kapitan Pringle, prime v roko svinčeno kotvo, s katero se meri morska globina, in udari vsakega stražnika po glavi, da padeta oba nezavestna. Nato jima odvzame municijo in pištole. Oba s prvim častnikom oprostita z bliskovito naglico tovariše, ki so bili s potniki zaprti v salonu. Zlezli so skozi gornja okna iz salona, predno je razbojniška straža pred vratmi salona vedela kaj se godi. Med tem je seveda že nastal alarm po ladji in začel se je v temi boj za poveljniški most. Ker so ladijski hodniki ozki, je mala četa hrabrih častnikov zadrževala vse napade. Pirati so tirali po hodniku pred seboj za ščit prvega inženirja, ki je padel težko ranjen; tovariši niso v temi razločili, da je njihov človek. Tri ure so se borili pirati za poveljniški most, a zaman. Slednjič so parnik zažgali, hoteč morda častnike pregnati z dimom; a ti se niso udali. Tedaj so se razbojniki ukrcali na rešilne čolne, vzeli seboj izmed potnikov nekaj talcev ter so se oddaljili. Ostal je le še en čoln. V tega so mornarji spravili Rusinjo in nekatere častnike, toda jadro se je unelo in čoln je šel po morju, kamor ga je neslo samo. Rešil ga je neki drugi parnik. Na «Sunningu» pa so do jutra gasili in zatrli ogenj. Kočno je tudi njim prišla pomoč. Na krovu je bilo 10 mrtvih piratov, 13 ranjenih, 9 pa skritih, ki so živi prišli v roke pravice. Lahko pa da je kateri tudi zgorel. Bojne ladje, ki so pozneje šle na poizvedovanje, niso dobile sledu za ubeglimi.

† Fran Petronio.

V soboto 27. novembra je umrl v Trstu prošt stolne cerkve sv. Justa, mons. dr. Fran Petronio. Dopolnil je 89 let življenja in je bil najstarejši duhovnik v škofiji. Rojen je bil 6. novembra 1837. v Piranu iz preprostega pristno italijanskega rodu. Kot duhovnik je dolgo služboval v Kopru, bil tam za župnika in prošta, l. 1897. pa je prišel v Trst. Po smrti škofa Šterka je bil kapitularni vikar (t. j. začasni vladar škofije), ravnotako po odhodu škofa Nagla do prihoda škofa Karliha. Petronio je bil učen v bogoslovnih vedah. Znan je tudi kot pesnik, ki se je poskušal v latinskih verzih; nekateri od teh so se mu dokaj dobro posrečili. N. v. m. p.

«Oblastna skupščina».

Po vidovdanski ustavi se Jugoslavija deli v «oblasti» (prefektore ali provincije). Tem «oblastem» načeljujejo državni uradniki z naslovom «velikih županov». Njih šarža odgovarja šarži prefektov v Italiji ali Franciji. Po določilih ustave bi morala vsaka «oblast» imeti tudi izvoljeno zbornico ljudskih zastopnikov, katerim pritiče pravica, da lahko kaj svetujejo ali prosijo. Sklenejo tudi lahko, kar hočejo, a to ne velja nič, ako noče centralna vlada v Belgradu. Dozdaj so bile te oblastne skupščine le na papirju. Sedaj pa je vlada razpisala volitve, ki se bodo vršile dne 23. januarja l. 1917, po celi državi za vsako oblast posebej. V Sloveniji sta dve «oblasti»: ena ima sedež v Ljubljani, druga pa v Mariboru.

Manj občin.

S kraljevim dekretom z dne 14. oktobra se združijo Senožeče, Dolenja vas, Laze in Sinadole v eno samo občino s sedežem v Senožečah.

Kamenev pride v Rim.

Znani ruski politik Kamenev je določen za ruskega poslanika pri italijanski vladi v Rimu.

Predrzna sleparija.

Iz Tomaja poročajo nenavaden slučaj. Pri ondotnih uradih si je neki prefriganec vzel listine na ime Anton Počkar iz Šepulj ter se s tistimi listinami poročil. Pravi Anton Počkar pa je prišel v veliko zadrego, ko se je hotel poročiti; zavračali so ga, da je listine že vzel in da se je poročil. Slednjič je dobil v Trstu sleparja, ki je živel poročen na njegovo ime. Ne sicer lahko, a vendar je dokazal sleparijo pred oblastmi in predrzni slepar je bil aretiran.

Redka bctrinja.

V Bristolu na Angleškem živi 102 leti stara gospa Davies, ki se je šele sedaj dala krstiti. Dogodek je vzbudil dokaj pozornosti. Starica je še čvrsta in se peča še vedno z gospodinjstvom po hiši.

Krasinova smrt.

Krasin, poslanik Rusije v Londonu, je nedavno umrl 55 let star. Neki listi so izrekli misel, da je bil zastrupljen. Njegov naslednik ho menda Rosengoltz.

NAROČNIKOM.

Bliža se novo leto in bo treba obnoviti naročnino. Nekateri naročniki bodo dobili že z današnjo številko lista tudi položnico za vplačilo naročnine, drugi jo dbe v naslednji številki. Prosimo vse naročnike, naj čimprej store svojo dolžnost. Tisti, ki bodo že pred novim letom vplačali naročnino za l. 1927., dobe po pošti «Ljudsko pratiko» za novoletni dar. Ako je kdo že plačal, pa vseeno dobi položnico, naj se ne razhudi; pri tolikem številu naročnikov se lahko kaj spregleda. Če kdo pošlje kak prostovoljni prispevek za sklad «Malega lista», naj zapiše in razloči, kaj treba vpisati kot «naročnina» in kaj kot «dar».

MIHEC: Slabo leto slabo se končuje,
JAKEC: Od povsod se o nesrečah čuje.
 V pratiko in koledar poglej,
 morda bo kaj bolje zauprej.

Po šestih letih.

V aprilu l. 1920. so v Draždanah na Nemškem mašli sodnega svetnika Donnerja ležati v veži domače hiše ustreljenega. Domnevalo se je, da se mu je zgodila nesreča, ker je ob njem ležal njegov revolver. Letos aprila meseca pa je prišlo policiji na nos, da je bil Donner žrtev zločina. Vrtnar Krönert, uslužben v vili, ga je ustrelil po domenku z njegovo nezvesto ženo. Skrajna sta oba tajila, a ni pomagalo nič. V kratkem prideta pred porotno sodišče.

Napredek.

Romunska vlada bo vpeljala posebno ministrstvo za narodne manjšine v državi.

Smrtna kazen.

Italijanski senat je glasoval o smrtni kazni. Za smrtno kazen jih je glasovalo 183, proti nji pa 49. Kralj je postavo podpisal in s tem je dobila polno veljavo.

Cekini v Jugoslaviji.

Jugoslavija je dala prvič, odkar obstoji, kovati cekine po 20 dinarjev (zlate veljave). Kovani so bili na Francoskem. V splošni promet se niso prišli.

OPOMBE

Življenjsko merilo je začela «Edinost» priporočati potrpežljivim bralcem. Prav. Toda zakaj so ljudje to mero izgubili? Dobršen del krijeve leži prav na liberalnem, breznačelnem časopisju, katero bralce vzgaja v nezavednosti brez določne linije za življenje. Enkrat priporoča to ali ono lepo čednost, drugič se iz nje ponorčuje; dandanes se navdušuje za meko teorijo, pojutrišnjem objavi nasprotni nauk; danes brani krščansko vero pred škofi in duhovniki, jutri že pridiguje, da je človek opica. Ni tako ostrega, ne tako smešnega nasprotja, da ne bi našlo mesta v liberalnem listu. Torej naj častniki najpoprej zase najdejo življenjsko merilo, potem bodo dobri nauki šele kaj za legli med občinstvom.

Oglas. Neki list v Trstu prinese (dd. 9. t. m.) takle oglas: «Divorzio fra Italiani senza perdita cittadinanza garantisce nota professionista specializzato. Massima segretezza...» To se pravi: «Razporeko med italijanskimi državljanji brez izgube državljanstva poskrbi znan specializiran strokovnjak». Ali je dovoljeno tako početje? Ali je res, da se ravno v Trstu sme vse storiti proti načelom pravosti in pozitivne zakonodaje v teh rečeh?

Kdo pove srečo? Vsak bi rad kaj lepega ali vsaj zanimivega slišal o prihodnji sreči, ki ga čaka za drugim voglom na desno. Kdor bi rad čisto resnico vedel, naj se obrne na inšeratni oddelek «Edinosti», kjer se bere: «Srečo, preteklost in bodočnost življenja pove hiromant v via ta in ta?» Imaš kako lirico odveč? Te močno teži? Nesl jo takoj hiromantu. S tem podpreš tudi «Edinost», ki skrbi za slovo, napredek in prosveto...

Kako je s politiko

ANGLEŠKO CARSTVO.

Kadar se reče «Anglija», se misli najprej na tisti otok, na katerem biva prvotni rod Angležev. Ta otok leži severno od Francije in loči ga od nje ozek morsk preliv, ki mu deajo «Rokavski preliv» (Canal de la Manche), kratko «Rokav» ali «Kanal». Ta kanal je športnikom znan, ker so ga slavni plavalci za stavo že večkrat preplavali; imeniten je tudi iz svetovne vojne. Angleški otok onstran Kamala je nekako tako velik kakor Italija. V starih rimskih časih je imel ime «Britanija» in to je še dandanes njegovo uradno zemljepisno ime. V srednjem veku so z nemške strani prišli na ta otok Sasi (nemško pleme). Tem je baje papež Gregor Veliki vzdal ime Angeli. Še dandanes se ločijo od nemških Sasov tako, da jim rečemo Anglo-Sasi. Na britanski nemški in germansko-latinski ga jezika in kulture od prejšnjih rimskih naseljenikov ter naredili nov jezik mešan iz nemških in latinskih prvin; od katoliških misijonarjev pa so sprejeli krščansko vero.

V srednjem veku se je angleški narod razvijal v istih oblikah kakor drugi germanski (nemški) in germansko-latinski narodi. Njihovo severno ležeče bivališče, ločeno od celine, je pa še posebno ugodno vplivalo na razvoj značaja. Anglež je počasi, preudaren, hladnokrven, toda odločen in stanovit kot jeklo. Ta značaj in ugodna morska lega Britanije naredila sta Anglo-Sase gospodarje svetovnih morij.

Ko je Kolumb odkril Ameriko s pomočjo Špancev, so naravno Španci postali svetovna moč na morjih. Toda španski značaj je slabo držal, Špancem so vstali konkurenti od vseh strani. Vse je iskalo novih krajev in dežela: Portugalci, Francozi, Nizozemci. Vsi so hitro osvajali svet, vlačili na kupe zlato in se udajali le prehitro slavnim sanjam in nizkim užitek. Angleži so delali počasi, s preudarkom, ter so zadali španski svetovni sili smrtni udarec, še predno je minilo sto let od Kolumbovega odkritja. Tudi drugi narodi so, kakor lahkoživi gospodarji, izgubljali kolonijo za kolonijo, angleška moč pa je rastla in se množila. Dobili so Severno Ameriko (za 2 Evropi), Indijo in razne otoke (za 1 Evropo), razne dele Afrike (za 1 Evropo) in ko je bila odkrita Avstralija, tudi to, ki je po obsegu le malo manjša od Evrope.

Da so Angleži osvojene dežele vseskozi dobro in pravično vladali, ne bomo rekli. Toda vladali so odločno bolj nego drugi Evropejci. Niso gledali samo, da si nekaj nagrabi in potem razuzdamo zapravijo, ampak so mislili in računali tudi za «jutri», vladali so kot pometen narod, ki hoče trajno ostati v posesti pridobljenih virov blagostanja.

Nova doba.

Prva težka nepravilnost je prišla temu svetovnemu carstvu od Anglo-Sasov samih. V južnem delu Severne Amerike so

se namreč Angleži že v 16. stoletju naselili v tolikem številu, da je dežela dobila čisto angleški značaj. Ti Amerikanci, bistri, hladni in vztrajni kot njih predniki na Britaniji, so se dali vladati nekaj časa od vlade iz Londona. Ko so pa videli, da ne gre vse prav, da gre denar iz dežele itd., tedaj so s pravo angleško trmo rekli: zapik, dosti je tega, zanaprej bomo sami sebe vladali in s svojim denarjem delali, kar bo nam prav. Vnela se je vojna, zmagali so spet Anglo-Sasi, seveda domači Amerikanci nad onimi z Britanije. Tedaj so Amerikanci ustanovili republikansko zvezo severnih držav, ki nosi naslov «Združene države ameriške» (United States of Amerika — USA). To je bilo pred poldrugim stoletjem.

Od tistega časa so vse angleške kolonije začele misliti na večjo svobodo. Angleži pa so bili tudi modri dovolj, da so popuščali, kolikor se je le dalo, samo da so ostali vsaj drugod še vrhovni gospodarji. Do današnjih dni se jim je ta politika dobro sponašala.

Zadnje dejanje.

Ob času svetovne vojne se je pokazalo, da so kolonije že dokaj samostojne. Imajo svoje parlamente in svoje vlade, londonsko vlado pa priznavajo za skupno in vrhovno. V rečeh zunanje politike je odločeval samo londonski minister.

Kolonije Angleži nazivajo z besedo «dominion» (latinsko dominium — gospo-

stvo). Ti dominijoni s prvotno Anglijo skupaj tvorijo državo «Veliko Britanijo» (to je uradni naslov angleške svetovne države). Daje se ji tudi pridevek «imperij» (imperium — zapovedništvo, vladanje), kar mi prevajamo s «carstvom». Vladar tega imperija pa nosi le naslov «kralja»; odločujoče oblasti nima sploh imena vredne.

Dominijoni se shajajo po svojih zastopnikih na skupne državne posvete v Londonu. Tudi letos so imeli tam zelo dolgotrajne posvete, ki so vzbudili pozornost svetovne javnosti posebno v eni točki. Sklenili so namreč, da odslej zanaprej londonska vlada ne bo več imela vrhovno odločujoče moči. Dominijoni postanejo torej popolnoma nedvisne države.

Ne se bati.

Radvednoži se razburjajo, češ: zdaj bi je Angležem zadnja ura. Kaj še! Angleži so le pameetnejši kakor drugi narodi in ko vidijo, da ne morejo več zgrda držati skupaj svoje neizmerne države, so sami radovoljno popustili. Pred poldrugim stoletjem so se vojskovali zoper Amerikance in bili premagani. Take napake nečejo ponoviti. Raje bodo živeli z dominijoni v prijateljskih zvezah, kupčevali, dali živeti drugim in sami živeli. Taka je angleška pamet.

Čeprav na svetu vse mine in vsaka stvar naredi svoj konec, vendar toliko umne in žilave odpornosti ni pokazal še noben vladajoči narod, kakor Angleži. Meriti se morejo z njimi le nekdanji Rimljani. Drugi narodi pa v ti veliki šolj samo semestré štejejo in hlače trgajo.

Kaj nam z dežele pišejo

TCMAJ

Dve zgodovinski soboti smo imeli v Tomaju, 13. in 20. novembra se je vršil shod v dvorani Škrljeve gostilne. Prvega je sklical naš novi komisar, da zasliši ljudsko mnenje v zadevi bivšega župana. O tem shodu je Mali list že poročal. Takrat se je osnoval tudi nekak pripravljalni odbor iz 4 ali 5 bivših liberalcev. — Na drugem shodu 20. novembra so bili navzoči pri mizi komisar, Grazioli, brigadir, Marolin, občinska tajnika in Klavžar. Najprej so klicali imena novoprišlih fašistov. Vpisalo se jih je namreč 108. Vpisali so se iz dvojnega namena: 1. da se občina opere očitka protidržavnosti, s katerim jo je Grbec mazal pri oblasteh; 2. da s svojim pristopom pridobijo oblasti na svojo stran, da bi Grbeca ponižali. Na shodu se je potem govorilo o rečeh, ki jih kmet rad sliši: o vladni podpori kmetom-sindikalistom, o posojilih, umetnih gnojilih, semenski pšenici, o potrebi kmetijske zadruga itd. Grazioli, ki je največ govoril, je menil, da bi posle kmetijske zadruga lahko imela naša Hranilnica in posojilnica, če bi jo vlada podprla. Mesto da hodi denar čez mejo (kakšno mejo neki? op. ur.), naj bi doma ostajal v podporo kmetijstva. Na ta Graziolijeva izvajanja se je dvignil nav-

zoči Vran in spregovoril o stvari. Omenil je, da bo sklical skupno sejo načelstva in nadzorstva. K stvari se je oglasil tudi Kompare iz Krepelj. Zborovalci so na Graziolijevo vprašanje odgovorili, da zahtevajo izreden občni zbor Hranilnice (to morejo zahtevati le člani Hranilnice po določenih pravilih in zakona; javni shod more le izreči neko «mnenje» ali «željo» — o. ur.). Vran je obljubil, da se skliče občni zbor v 14 dneh, ker da mora biti 8 dni poprej razglašen v «Edinosti». Grazioli bo menda tudi prišel na občni zbor.

Ponoči od sobote 20. na medeljo 21. novembra se je v Tomaju podrla z velikim hruščem farovška štala. Zid je že prej visel na vrt in zdaj ni mogel več vzdržati vsled preoblega deževja. Malo je manjkalo, da ni ubilo krave. G. župnik je že prej pravočasno opozoril moža na potrebo poprave, a možje so raje počakali, da se je vse skupaj podrla.

PRAPROČE v Istri.

Povsod se čuje in piše o strašnih poplavalih po svetu, kakor po Goriškem, po Sloveniji in drugod, tako da je človeka groza, ko ta poročila čita. A tu pri nas, hvala Bogu, ni tako hudo kot drugod. Od aprila dalje smo res imeli deževje, ki ni dalo v miru ne orati, ne sejati, ne okopavati, ne žeti ali trave sušiti; tako je nagajalo, da smo obupavali nad letino.

Vendar Bogu se moramo zahvaliti, da ni bilo huje in da smo vkljub slabemu vremenu imeli razmeroma dobro letino. Žito je bilo srednje dobro; sena se je nabralo prav dobro; fižola so imeli nekateri izvrsten pridelek, nekateri manj; koruza (frumenton) je bila srednje dobra, krompir pri enih boljši, pri drugih slabši, samo gnilega je bilo dosti v zemlji in sedaj na kupu tudi gnije. Vinska letina je bila ponekod dokaj dobra, tako da so nekateri pridelali več kakor lamj, drugi pa manj. Od polovice avgusta do konec septembra je bila suša in smo se bali, da zelja nič me bo, ker se je že več kot pol osulo; pa je Bog poslal dežja in se je spet popravilo; pridelek je srednji, manjši od lanskega. Repe je prav malo. Otave ni bilo skoraj nič, ker je bila ves čas suša. No v splošnem, kakor že rečeno, nismo od začetka niti mislili, da bomo toliko dobili, kolikor smo. Vreme pa le naprej nagaja.

Druge razmere pri nas so vedno pri starem, kakor je že bilo svoj čas javljeno v Malem listu. Le od časa do časa so kakle male izpremembe; nekatere reči se dogajajo zadnji čas, ki so vse graje vredne, pa o tem bomo ob drugi priložnosti rekli katero.

Za gmajno je pobiral naš Pepo od vsake številk po 5.80 L. To da so stroški za odvzetnika, ki nam bo pridobil nazaj jusarske pravice s pomočjo občine. Bomo videli, če bo res kaj.

RICMANJE.

Tu v Ricmanjih stanuje v pokoju že 7 let g. župnik Josip Sancin, ki sedaj šteje častitljivih 84 let. Rojen je bil v Dolini 8. III. 1842. Prvo sv. mašo je bral v Dolini 1. 1. 1866. Letos torej slavi 60 letnico mašništva. Duhovščina iz okolice namarava proslaviti ta redki jubilej s primerno svečanostjo na dan sv. Štefana 26. decembra. Vkljub visokim letom opravlja slavljenec še skoraj vsak dan sv. mašo in razne cerkvene dolžnosti. Tekom svojega duhovniškega življenja je služboval v Milah (1 leto), v Buzetu (2 leti), na Plavjah (1 leto), v Ricmanjih (6 let), na Rižani (10 let), in Predložki (32 let), odkoder je šel v pokoj. Za bivališče si je izvolil Ricmanje in Ricmanjci smo mu hvaležni za to. Naj ga Bog še mnogo let ohrani!

IZ KOŠANE.

Pri nas v Košani so prenesli občinski urad iz kaplanije v posebno za to najeto hišo, kjer se plačuje velika najemina. Čemu bo toliko sob in pa še stanovanje za tajnika na račun občine? Gospod podežtat, do vas imamo zaupanje in spoštovanje; uredite to stvar drugače. Pravilo bodi, da za našo občino zadostuje ena soba in en sam uradnik, kateri pa bodi strankam vsak dan na razpolago. Treba je vpoštevati, da smo ubogi, da težko zmagujemo davke in doklade. V sosednji občini z večjim prebivalstvom imajo samo enega tajnika. Zakaj bi mi plačevali dva in potem še v strahu in trepetu čakali na uradne ure? Prosimo, g. podežtat, naj se občinski davki znižajo, ker so sedaj večji kakor v katerikoli drugi občini. **Kmet.**

PODLISTEK

O Venezia . . .

Beneška noč.

Ubogali smo študente. Sicer pa, kdo bi hodil tako zgodaj spat — ko je napovedan koncert na glavnem trgu. Šli smo malo po mestu in ogledavali izložbe.

«Semkaj moram pripeljati našo Rozino, to bo gledala», je modroval Jože, ko smo šli mimo sijajnih izložb. Zlato, srebro, dragi kamni, svila, fin porcelan, umetnine iz alabastra, slike — vse to se vrsti. Vse ožarjeno s sto in sto električnih žarnic. «Primejdun, kje si Ljubljana!» je Stojan obsodil dolgo ljubljansko vas.

Mimo nas je hitela gospoda vseh narodov in jezikov — vsi so hiteli na Markov trg. Kmalu je prikoralala godba s starim vodjem na čelu. Na odru so razpostavili svoje instrumente, stavec je pomahal s palčko in začelo se je. Faš-

stovska himna. Klobuki in robci so zavihтели po zraku, iz tisoč grl je zadonelo «evivas». Naš Stojan pa na vse grlo: «Živio». Vse je kričalo, pelo z godbo. In nato ploskanje. Po kratkem odmoru je godba igrala lepe komade, vmes pa kako poskočno za mladino. Naveličali smo se šetati, sedli smo v bližnji kavarni za okroglo mizico, naročili sladoleđ, gledali na trg, poslušali godbo in kramljali med sabo. Nad nami jasna beneška noč, mirno so se iskriale zvezdice visoko nad nami. Vprašali smo račun, ljubljanski gošpod je plačeval — a se je kar ustrašil. Vsak sladoleđ 7 lir 50 stotink! Kar spogledali smo se! Ni bil strežnik zastoj v črnem fraku, ne skledice srebrne. Janez, ki se je v Trstu rad sladkal s sladoleđom, je izračunal, da bi ga v Trstu dobil vsaj 15 krat bolj ceno. «Prav nam je, raje bi šli v gostilno», je udaril Jože, ki za sladoleđ ni prav nič vnet.

K morju smo šli. Po morju — glavnem kanalu — novo čudo. Polno čolničkov in

gondol je plavalo — a vse razsvetljeno z balončki. Pri obali nas je mlad gondolijer zvalil v tak okrašen čolnič. Več tujcev je bilo že notri, Nemci so bili. In smo se peljali za vrsto lučk. Res je bilo lepo. V prvi vrsti mandoline in sladka beneška pesem o večnem «amo-o-o-o-rju», tu spet pesem, tam vesel odmev. Pridemo do «Pontè di Rialto». Mlad Benečan blizu nas se oglasi s pesmijo: Sotto l' ponte de Rialto — našega Janeza navdahne pevška žila in iz njegovega grla krasno zatrepeče pesem:

«Tu pod mostom de Rialto
ljubi čolnič naš postoj —
tu pod mostom de Rialto,
srce, milo pesmico zapoj!
O Venezia prelepa,
ti kraljica si morja!»

«Bravo, bravo» od vseh strani. Še enkrat, še enkrat, odmeva v naš čolnič. In Janez je že še enkrat zapel, tako, da se je še nam lepo zdelo. «Bravo, Russo!»

so klicali meneč, da smo Rusi! Mlada Benečanka je «ruskemu» Janezu vrgla celo šopek. . . Do pozne ure smo se vozili in gledali, se nato pri kolodvoru izkrcali, se poslovili od ljubeznjivih Ljubljanačnov in šli spat. Trdno smo spali, utrujeni od hoje in tudi od lepote; Jožetu in meni se ni nič sanjalo, a Janez je še pomoči v sanjah sprejemal šopke od lepih Benečank!

5. Križem Benetk.

«Ti šmentani Ponte de Rialto!» se je hudoval Jože drugo jutro. Veš, da mi cel dan brni tista Janezova pesmica po ušesih. Poglejmo tisti most!» Šli smo z Ljubljanačnov vred gledat most, ki si ga vsak tujec ogleda. Most je širok, na obeh straneh so lepe trgovine, polne izložbe, polno radovednega ljudstva. Šli smo čez ta most in gospa Ljubljanačanka je gledala in čitala cene. Čevlji, obleka, perilo, drobnarije so se ji zdele silno poceni. In kako vljudni so ti Benečani! Skoro na vsakem pragu je stal ali gospodar ali

ŠMARJE pri Sežani.

Odgovor Desetemu bratu. Da ne bo Deseti brat mislil, da vse prav presoja, kar se tiče šmarskih in danskih deklet, moram dopisovati v 48. številki Malega lista ugovarjati, ker bi utegnil škodovati našemu dobremu imenu. Kar se tiče nakita v sežanski cerkvi za tridnevno, gre res vsa čast orliškim in sežanskim dekletom, ker so darovale nekaj ur dela za čast božjo; toda storile so le svojo krščansko dolžnost, posebno, ker je na Martinovo nedeljo sežansko in orliško opasilo. Vendar pa tudi me smemo trdit, da se za kaj brigamo. Kajti če bi imele opravka le s plesno dvorano in s kurjimi očesi, ne bi bila pred 4 leti cerkev Matere Božje v Šmarju vsa prenovljena s cveticami. Takrat niso Sežanke in Orlečanke tudi nič sodelovale. To naj bo v dokaz in svarilo Desetemu bratu, da bo drugičkrat bolj previden v besedah. Res je, da je človek po obliči slabe volje, a vendar bi lahko malo nazaj pogledal, ne samo naprej.

Ena v imenu vseh.

Opomba ur.: Prav, dekleta, da se postavite za svoje dobro ime! Vendar se nam zdi, da je treba bolj vpoštevati različno med farne cerkvice in podružnicami. To rečemo tako z nekega splošnega vidika, ne da bi se hoteli vmešavati v posebnosti krajevnih razmer. Ostanite zdrave in še se oglasite, saj pero Vam teče gladko!

SKOPO.

Naša cerkev se je pred vojno in za časa vojne še prištevala med bolj imovite. Ima več njiv, par travnikov, lep vinograd blizu Branice, pod vinogradom travnik, kjer raste akacija. Cerkev je imela tudi denar pri kmetih razposojen. Iz dohodkov premoženja in obresti denarja so se lahko kupovale vse potrebščine. Po vojni je nastopil nov ključar. Ta je začel po svoje gospodariti brez domačega duhovnika in brez tomajškega župnika. Posekal je blizu vinograda akacijo, a računa ni dal župniku. Vsako leto je prodal vino iz vinograda, a župniku ni dal računa. Cerkvni gozd je posekal in na dražbi prodal, a denar je shranil brez župnika. Že 8 let ni bilo pravega obračuna. Med tem se mi v cerkvi nič posebnega kupilo razen sveč in olja in kar je tekočih izdatkov. Vsako leto se proda trava in listje, nekaj se dobi za obresti od dolžnikov. To pač zadostuje za vzdrževanje cerkve. A župnik pravi, da ima naša cerkev 2000 lir primanjkljaja in da ima večje stroške nego tomajška farma cerkev. Naš duhovnik je bil v teh letih večkrat bolan, a ključar mu je nagajal, kjer je mogel. O tem bom pisal prihodnjik.

Vaščan.

KNEŽAK.

O povodnji na Baču in Koritnicah poročamo, kakor vidite drugod (Op. ured.). Samo o lepih svetoletnih procesijah moramo poročati. Dve smo imeli o Vseh Svetih. Šli smo čez Bač v Koritnice in k sv. Jeronimu. Trajala je čez 2 uri. In vendar je bilo prvih čez 1400 ljudi drugič čez tisoč. Bog daj, da bi se kaj poznalo!

KORITNICE na Pivki.

Povodenj. Kdor pozna našo vas pod Snežnikom, bo komaj verjel, da je bila pri mas povodenj. Saj mi mikler nobene tekoče vode. Pa vsakih 20 let že kedaj prileti voda s hribov, toda take, kot je pridrla v petek 19. novembra, ne pomnijo stari ljudje. Zvečer ob 9. uri je naenkrat zalila cel spodnji del vasi. Do poldruga meter visoka je bila v Rahovčevem hlevu. Novec je zidal nov betonski zid, a ga je moč vode podrli. Eno uro je bila tako velika, a celo noč smo bili v strahu; škode je naredila veliko po kleteh in po polju, ki ga je zasula s peskom.

LOKEV pri Divači.

V nedeljo 21. novembra se je slavila petstoletnica, odkar stoji lokavska kapelica. V ta namen se je vršila tudi pri mas svetoletna tridnevna. V nedeljo je bila sv. maša v kapelici. Pridigo je imel g. kanonik iz Trsta. Popoldne je bila lepa sklepna procesija. — Tudi Desetega brata je bilo zaneslo v Lokev. V cerkvi se mu je prav dopadlo, tako nam piše, la to je opazil menda, da dekleta niso dosti poslušale pridige, ampak ogledovale in presojele, katera je lepša. Upamo, da niso vse take, zakaj sam Deseti brat se je pohvalno izrekel o tistih dekletih in fantih, ki so lepo opletli in olepšali cerkev in kapelico.

BAČ pri Knežaku.

Voda. Na sv. Elizabete dan zvečer ob 9. je pridrla iz Koritnic in vdrila v hiše in hleve, kjer miso o pravem času zagradi-li. Nato je začela izvirati pri vasi in po kleteh. Celo jezero je nastalo okrog vasi. Na cesti v Knežak še sedaj stoji do en meter visoko in prav nič ne upada. 14 dni niso otroci mogli v šolo; sedaj narede veliki ovinek čez Obrobi. Najbolj žalostno pa je, da je zalila Škrivanovo tovarno, kjer tudi izvira. Ker so stroji v vodi, zato tovarna stoji; zaslužka pa ni. Otroci in mladi fantje pa veselo čolnarijo po Babnem dolu, kjer je tudi nastalo malo jezero.

PREŠNICA.

Tu se je v soboto poročil mladi Hočvar št. 38. Ponoči, ko so bili svatje najboljše volje, je pa umrla stara mati, Ana Hočvar. Bila je to najstarejša žena v celi klanški fari. Stara je bila 90 let in 4 mesece. Tako so mlado nevesto pripeljali, a staro mater odnesli. Redek slučaj!

BRIŠČIKI.

V soboto 27. novembra je doživela naša vas redko slavnost. Bila je namreč diamantna poroka, katero sta obhajala Kristijan Milič in Ana r. Bukovec. Ob 6. uri zjutraj je bila v župni cerkvi na Proseku slovesna sv. maša, pri kateri je pel cerkveni zbor Vodopivčeve in druge cerkvene pesmi. Ker je njegova soproga že 14 mesecev priklenjena na bolniško posteljo, se je mogel udeležiti cerkvene slovesnosti le jubilar in družbi sina in hčere ter večjega števila vnukov in vnukinj. Po sv. maši je g. župnik častital jubilaru ter mu voščil, da bi čakal vsaj še 3 leta, da bi videl novo mašo svojega vnuka; priporočal mu je čednosti, ki najbolj dičijo starost, da bi dajal mladini naših dni

vzglede kot starček Eleazar v času Makabejcev. V nedeljo je prišel obiskat in počastiti jubilara proseški cerkveni zbor, ki mu je zapel več marodnih pesmi pri obloženi mizi in čaši rujnega vina. — Znamenita pri tem jubileju je okolnost, da je bila šestdesetletnica poroke prav na sobotni dan kakor poroka dne 27. novembra l. 1866.

Državno posojilo

Sporočili smo že na kratko, da je vlada razpisala veliko državno posojilo pod imenom «Prestito del Littorio». Namen tega posojila je v prvi vrsti, dobiti denarna sredstva, da se vzdrži vrednost lire na primerni višini. Vlada je v dosego tega namena močno skrčila obrok bankovcev, zato se pozna pomanjkanje gotovine na denarnem trgu. Ker ima državna blagajna velik dolg v zakladnih listih na kratke roke, bi lahko prišla v zadrego, če bi vsi upniki po preteku rokov zahtevali vračilo v gotovini. V taki zadregi bi morala vlada pomnožiti število bankovcev; če bi se pa to zgodilo, bi padla vrednost lire na svetovnem trgu. Z novim posojilom hoče torej vlada dobiti možnost, da ostane pri dosedanji politiki skrčevanja papirnega obtoka. Nekateri kratkoročni zakladni listi bodo kar uradno zamenjani s papirji novega posojila. Nekaj pa se bo podpisalo tudi v gotovini.

Pogoji posojila.

Čas za podpisovanje posojila traja od 18. novembra do 18. januarja, torej dva meseca (v kolonijah Eritreji in Somaliji pa do 31. marca). Posojilo se bo obrestovalo po 5%. Kadar se pa vplačuje, posojevalec izroči državi le 87.50 L. gotovine za 100 L. novega papirja. Dejanske obresti so torej višje, ker se bo prejemale na vsakih 87.50 L. v gotovini izročenege 5 L. obresti na leto. Tak je splošni običaj pri državnih in sličnih javnih posojilih.

Posojilo se lahko podpiše pri vseh podružnicah državne banke (Banca d'Italia), pri vseh poštah uradih, pa tudi pri drugih denarnih zavodih. Kdor kaj posojila podpiše, dobi za enkrat neko začasno potrdilo, pozneje pa mu bo dospel prava državna obligacija, ko bodo obligacije dotiskane.

Kdor podpiše čez 1000 lir, plača potrebno gotovino lahko tudi v obrokih, in sicer na dan podpisa od vsakih 100 podpisanih 35 lir gotovine, dne 15. aprila 30 lir in 30. junija še 22.50, tako da je potem vseh 87.50 skupaj.

Obrestovanje novega posojila se začne s 1. januarjem 1927. Kdor tedaj vplača gotovino šele po 1. januarju, mora vrniti svoto, ki odgovarja obrestim za tiste dneve, to je plačati mora nekaj malega več kakor čistih 87.50 za 100. Če bi pa kdo, potem ko je posojilo podpisal, zgoraj označene obroke vplačala zamudil, plačati mora 7% zamudne obresti. Če pa zamudi več kakor dva meseca, tedaj država njemu namenjene obligacije proda po dnevni ceni ter mu vrne ostanek izkupička. Vsekakor pa ima on pri tem nekaj izgube.

Pozor gozdni posestniki

Ministrstvo gospodarstva je z odlokom 20. maja t. l. odredilo, da se smatra borovi prelec kot postavni škodljivec. Vsak posestnik gozda ima torej postavno dolžnost, da do 31. decembra t. l. uniči vse zapredke te škodljive gosenice na svojem posestvu. Kdor to zanemari, bo po novem letu gospodarska oblast sama ti isto delo napravila, račun pa naložila posestniku. Borovega preleca («Processionaria del pino») vsak pozna. Njegova so tista bela gnezda na vršičkih borovih vej, ker se gnezdo seli od nižjih vej vedno višje, ga je lažje zatreti sedaj zgodaj nego pozneje, ko pride v vrh. Korist lastnega gospodarstva zahteva, da vsak posestnik neusmiljeno pokonča vso prelečevo zalogo.

MALI OGLASI

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrda Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polonio 5.

DOBER SVET je zlata vreden. Proti slabosti in bolečinam v želodcu in glavi, slabemu teku in prebavi, grenkosti v grlu, zaprtju, uživajte «Gastrin». — Izkušeno sredstvo proti kašlju, prehladu, navadnim pljučnim boleznim, influenci, težkemu dihanju je **Prsni sirup**. — Proti oslovskemu kašlju je preizkušeno sredstvo **Sirup balsamicus**. — Uspešno sredstvo proti trganju v udih in kosteh, proti bolečinam in trganju v plečih, v križu, v glavi je «**Reumazan**» kot takočina, a **Liniment Lanomentol** kot mazilo. — Za kožne bolezni se rabi v gotovim učinkom «**Sentjurjevo mazilo**»; izvrstno za rane, ture, opekline, odrtine; prepreči prisad, meči in celi. — **Odlikovani laboratorij LEKARNA PRI ODREŠENIKU - Bistrica.**

GLYKOL. Ker je v zadnjem času popraševanje po tem izdelku močno naraslo, se je odločila lekarna Castellanovich, Trst, Via dei Giuliani 42 prodajati ga v večjih steklenicah, tako da zadostuje za popolno ozdravljenje 6 steklenic. Cena steklenici je L. 8.50.

SMILAJOD (Trpoški sok), izborno sredstvo proti arteriosklerozi, revmatizmu in težkemu dihanju, kašlju in kataru, uspešno čistilno sredstvo, posebno priporočljivo za osebe, stare nad 50 let, se prodaja samo v lekarni Castellanovich, Trst, Via Giuliani 42 (paralelna ulica Via dell'Istria).

BRIVEC Andrej Rojc, Gorica, via Seminario 2, se priporoča sl. občinstvu.

PEČENKO FERD., Trst, Scala Belvedere 1, priporoča svojo staroznomo žganjarijo. Ima na razpolago najboljše vino «brulè», črno kavo in likerije.

LOVCEM postojnskega okraja dajem na znanje, da imam zalogo vseh vrst smodnika, šiber ter splošno lovskih potrebščin, kar prodajam po najnižjih cenah. — **Ivan Bizjak, Postojna.**

URARSKEGA POMOČNIKA z večletno prakso sprajme takoj proti dobremu plačilu Ivan Bizjak, urar in zlatar v Postojni.

PRODAM odnosno dam v majem: **Trnovsko hišo** pri glavni cesti **Reka-Trst** tik mesečnega semnjišča z **trnovsko koncesijo, mostno tehcnico, trafik in gostilniškimi prostori.** Zraven tujski hlev, lopa in prostor za veliko skladišče vina. — Pojasnila pri upravi Malega lista.

vsaj vajenec in milo in ljubeznivo in zaželjivo vabil v trgovino. Zvabili so nas čevljarnico. Janez in Stojan sta hotela biti obuta po novi modi. Začelo se je izbiranje in barantanje. Ločili smo se vsi zadovoljni: trgovec, da je prodal, gospa, da je poceni kupila, mlada dva študenta, da sta bila nova, ml trije — stari — da smo videli gibčnega in živahnega Benečana v trgovini. Vse lahko kupiš na Rialto — od hrane do zlatnine. Čez Rialto se pride na veliki trg, ki je kar šumel s gospode. Posebno pred nekim kinematografom je bilo živahno: znamenje, da tudi Benetke niso nič boljše od drugih mest.

Šli smo gledat tudi Akademijo slik, ki je ena najlepših in največjih na svetu sploh. Nemci in Francozi so se sprehajali po njej. Nekateri zato, ker jih umetnost veseli, nekateri zato, da bodo rekli, da so bili v Akademiji.

Zanimiva je cerkev Matere Božje de Frari. Ob raznih dolgih in kratkih ka-

nalih smo peš šli tja. Velika, lepa cerkev. Vstopnino moraš plačati, če prideš po 10 uri, ko so končane sv. maše. Krasna cerkev. Vsak tujec jo gotovo obišče, zato ker ta stavba skriva enega izmed največjih biserov slikarske umetnosti: prelepo Tizianovo sliko Marije Device vnebovzete. «Assunta» kraljuje v velikem oltarju. «To podoba sem pa že videl», je celo Jože brkinski vedel, «gospod Miha je tako podobico dal našemu Lojzku!» Res je ta slika razširjena po celem svetu. Predstavlja Marijo, ki na nebeških oblakih plava v sv. raj. Pogled ima uprt kvišku, obdaja jo truma angelčkov. Vse to je Tizian — eden največjih italijanskih slikarjev — tako lepo naslikal, da človek kot očaran strmi v to sliko. Mežnar ima v tej cerkvi polno posla. Tujci hočejo videti to sliko od bliže; marsikdo si jo pusti razsvetliti. Ta dan je sedelo pred oltarjem pet slikarjev in kopiralo sliko. Posebno enega smo občudovali. Bil je živahen Italijanček kakih 16 let, ki je

mojstrsko preslikal nekaj angelčkov. — Vsak tujec obišče tudi zakristijo, kjer je prelepa Marijina slika, ki jo je naslikal slikar Giovanni Bellini (umrl 1488.).

«Primojdun», se je čudil ljubljanski študent, «to je pa cel muzej! Poglejte nagrobnih spomenikov!» Res je v cerkvi polno prelepih nagrobnikov, nekaj za benečanske dože, nekaj za generale, najlepši je pa slavnega kiparja Canova (umrl l. 1822.).

Zaneslo nas je tudi v cerkev Matere Božje od Zdravja (Madonna della Salute) Krasna, okrogla stavba! Človek kar strmí. Tudi notranjost lepa. Pred oltarjem stoji papeški tron Pija X. ljubljenca Benečanov.

Pri Materi Božji smo stopili v gondolo, ki nas je pripeljala spet k sv. Marku. Vse lepote smo pustili in se napotili v dožev palačo. V vestibulu te pozdravi velika tabla z napisom, da je republika benečanska po plebiscistu prostovoljno pristopila k združenju Italiji. Plačali smo pre-

cej visoko vstopnino in šli v palačo. Kaj naj povem o ti palači? Prelepe sobe se vrste druga za drugo, dvorana sledi dvorani, ena krasnejša od druge. Ena največjih dvoran na svetu je to. Na glavni steni je — menda — največja slika sveta, poslednja sodba, delo Tizianovo. Tujci strme, gledajo, prihajajo, odhajajo — vedno jih je polno v tej dvorani. Pa ne samo lepoto, tudi strahoto vidiš pod to streho. V pritličju strašne ječe. Stojan je zlezal v eno izmed teh lukenj in videti smo, da mi ubogi jetnik tu mogel ne po konci stati, ne iztegmen ležati. Ljubljanska gospa je ušla — ni zmogla gledati teh groznih prostorov. V tej hiši so bile one zloglasne sodbe, tu je most vdihujočih (Ponte dei sospiri). Marsikaj bi si še ogledali, pa nas je poldanski zvon sv. Marka klical v gostilno.

(Dalje prihodnjik).

Poravnajte naročnino!

GOSPODARSTVO

Kako dela „trust“

Najmodernejša oblika gospodarske organizacije v sedanjem kapitalističnem sistemu je trust. Trust je ameriška beseda, in reč, pomeni pa združenje velikega števila tovarn ene vrste v eni sami roki. Če se namreč v kaki deželi ustanovi preveč tovarn n. pr. za izdelovanje sladkorja, tedaj si med seboj delajo konkurenco in cena sladkorja gre dol. Tako vsaka tovarna zase razmeroma malo zasluži. Tista, ki je najmočnejša, je vsled «slabe» kupčije» najbolj divja, pa njen ravnatelj pokliče enkrat svoje stanovske tovariše, ravnatelje konkurenčnih tovarn, na pomenek, in jim reče: «Možje, mi smo vsi skupaj norci, ker prodajamo sladkor poceni; vsi imamo zgubo. Združimo se, da bomo z združenimi močmi več denarja potegnili z ljudskih žepov. Pet tovarn je pet delniških družb. Naredimo sedaj eno samo delniško družbo za vseh pet tovarn. Jaz bom ravnatelj, vi svetovalci. Nova družba bo določila po vseh tovarnah enotne plače in za ves sladkor enotne cene. Plače bomo tiščali dol, cene pa gor. Tako bo dobiček zrastle, da se vam bo srce smejalo. Namesto dosedanje 8% dividende, bo 10% ali 12% za naše delničarje. Nase pa tudi ne bomo pozabili. Namesto 50 tisoč bo imel vsak svetovalec 100 tisoč za tantijemo». Če druge tovarne sprejmejo predlog je trust marežen. V nasprotnem slučaju pa najmočnejša tovarna (za hrbtom ji stoji kaka mogočna banka) sama — zniža ceno sladkorja še bolj in prodaja v zgubo. Vsi odjemalci derejo tja po zalogo. Druge tovarne izgube odjemalce, sladkor leži v skladišču, denarja za tekoče izdatke zmanjka, podjetje mora ustaviti delo. Vse zavožene tovarne tedaj ona močnejša pokupi in potem zagospodariti sama na sladkornem tržišču. Tedaj se sladkor podraži kar nenadoma, tovarna in banka si poplačata prejšnjo zgubo in začeta spravljati mastne dobičke.

Dve vrsti trustov.

Opisani trust se označuje s pridevkom «horizontalen». On gre v širino, poteza nase vedno več podjetij iste vrste, dokler ne združi vseh takih podjetij ene države v svoji roki. Vsaj namen ima tak, ali kakor pravimo s tujo besedo, «tendenco» ima tako. Vselej se mu to ne posreči, včasih pa. Trust sili celo čez državne meje. On dobi namreč z denarjem in časopisjem vpliv na državno vodstvo zlasti pri določevanju carin in pri sklepanju trgovinskih pogodb. Celó pri napovedi vojne ali sklepanju miru imajo taki mogočni Company, ki gospodarji čez bencin in petrolej skoro po celém svetu.

«Vertikalni» trust.

Tako se imenuje trust, ki se bori za gospodarstvo čez vse surovine, ki so potrebne za izdelovanje kake reči. Trustu jeklenih tovarn lahko nagajajo gospodarji premogovnikov, če mu zvišajo ceno kuriva. Da se reši tako nevarnost, se sam polasti še premoga. Lahko bi mu nagajala železnica z zvišanjem voznih tarif; zato kupi še železnico, ali naredi svojo. Tako se razvija trust v navpični (vertikalni) smeri od najnižje produkcije do najfinjših izdelkov. Od nobene strani mu ni mogoče do živoga.

Ford.

Vzor vertikalnega trusta je n. pr. Ford. On ima tovarno avtomobilov, znano po vsem svetu. Obenem pa je gospodar premogovnikov, da ima v rokah ceno kuriva; je pa tudi gospodar velikih gozdov; ves les, ki rabi za avtomobile, se seče in obdeluje v Fordovem gospodarstvu. Da mu ne bi nagajale paroplovne družbe, ima tudi lastne parnike, da vozi avtomobile po svetu napredaj.

Stinnes.

Vertikalni trust velikega obsega je imel na Nemškem pokojni Stinnes. Spočetka je bil lastnik majhnega premogovnika, razširil se je najprej horizontalno

t. j. potegnil nase še druge premogovnike, potem je začel vertikalno in se polastil jeklarn, cele vrste bank in cele vrste časopisov, ki so pisali tako kakor je njemu neslo.

«General Asphalt Company».

Ta družba v Ameriki koplje na otoku Trinidad ter v Venezueli zemeljsko smolo, katera se dobiva v nekih čudovitih jezerih. Ta smola je prvotna surovina, ki nič ne stane in je nikdar ne zmanjka. V mestu Maurer ima družba velikašne tovarne-čistilnice. Smolo vozijo tja na lastnih parnikih. V čistilnicah se prireja asfalt. Asfalt se rabi za tlakovanje cest, za izdelovanje strešne lepenke, za podlago pri tapetah itd. Vse take reči družba tudi sama izdeluje v posebnih tovarnah. Ker se pri tem rabi tudi rudniško olje, se je družba polastila na Trinidadu in v Venezueli tudi vseh virov olja, ki se tudi čisti v mestu Maurer (država New-Jersey). K strešni lepenki je potreben tudi gilsonit, zato je družba kupila tudi gilsonitna polja v državi Colorado. Kupila je nadalje lastne premogovnike za svoje kurivo v tovarnah, ima lastno 68 milj dolgo železnico in lastno veliko cesto, ki je dolga 112 milj. Stranski izdelki asfaltne produkcije so še nafta, amonijev sulfat (umetno gnojilo), gazolin in druge tvarine. Za tlakovanje cest z asfaltom ima družba v Buffalo posebno tovarno v to potrebnih strojev, cestnih valjarjev itd.

Moč kapitala.

Ti zgledi, ki so le redki izmed meštivilnih, kažejo dovolj nazorno, kako strašna je moč organizacije. Kapitalizem je znal pravočasno premagati staro-liberalno načelo «vsak zase». Začel je delati po modernem načelu «vsi združeni, vsi za enega, eden za vse». Tudi delavski in kmečki stan morata priti do tega spoznanja. Prazno je vsako javkanje, ako se v isti sapi odklanja misel organizacije.

Za živinsko tržišče na Reki. Znano je, da velike množine govedi in drobnice, pa tudi konj, prihaja v Italijo iz Jugoslavije, oz. Ogrske. Laški trgovci hodijo sami tja v Hrvatijo po živino. Seveda so s tem združene vsakovrstne težave. Zato je v «Seri» predlagal nekdo, maj bi se na Reki ustanovilo veliko sejmišče za živino in sicer na carine prostem prostoru (zona franca). Do tam bi prispela živina brez carine iz Jugoslavije; tam bi se prodajala in kupovala, potem šele zacinila. Na tem prostoru bi bili hlevi, bolnišnica, za konje, telegrafni urad, bankovni urad in pa sedež konsorcija, kateri bi upravljal sejmišče. Bile bi tudi klavnice, kjer bi vso neprodano živino klala zadruga (konsorcij) na svoj račun ter necarinjeno, kakor se ravna z zmrazilim mesom iz Južne Amerike. Tako veliko sejmišče z vsemi ugodnostmi bi seveda potegnilo nase velik del živinske kupčije in bi pripomoglo, da si Reka nekoliko opomore. Za načrt bi se kajpada moralo zavzeti ministrstvo prometa. Skrbeti bi se moralo za hitre železniške in pomorske zveze za prevoz živine, mesa, rib itd. Vpeljati bi se morali za tak poseben posebni vagoni in še to in ono. Načrt pač ni slab, videli bomo, kdaj bo kaj iz nje-ga.

Po čem je lira?

Dne 1. decembra si dal ali dobil:

- za 100 dinarjev — 41.— L.
- za 100 š. kron — 69.— L.
- za 100 fr. frankov 85.— L.
- za 100 šilingov — 330.— L.
- za 1 dolar — 23.25 L.
- za 1 fant — 112.50 L.

Jakob Bevc

urarna in zlatarna

TRST - Campo S. Giacomo št. 5

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah.
KRUNE plačuje više kot vsi drugi.
ZALOGA raznovrstnih ur in zlatenine.

Zobozdravnik dr. Sardoč D.

ordinira

v Trstu

via M. R. Imbriani 16, III.
(Prej v S. Giovanni)

od 9-12 in od 3-7.

Cerkvena umetnost - Dober tisk ENRICO TOPFOLETTO

TRST, Via del Pesce 4

Velika izbira slovenskih molitvenikov, nabožnih knjig, podob, svetinj in drugih nabožnih predmetov.
Cerkvena obleka in potrebščine.

KONKURENČNE CENE.

ZOBOZDRAVNIK Dr. IGOR FRANKO

absolvent dunajske klinike,
ordinira odslej samo

v IL. BISTRICI
vsak dan

od 10 - 12 in od 15 - 17 h.

Röntgenološki zavod PRIMARIJA

dr. A. de Fiori

v Gorici
Corso Vittorio Em. III. 14

Sprejema od 9-12 in od 2-4

Tipografia SILVIO SPAZZAL.

Največja zaloga pohištva

na Goriškem - GORICA, Via Carducci (Gospiska ul.) 14
Ustanovljena leta 1897.

Na izbiro 50 celotnih oprem
bodisi za spalnice bodisi za obednice
od prav preprostih do najbolj razkošnih
Cene zmerne. Delo trdno!
Pohištvo lastnega izdelka, izvršeno od prvovrstnih delavcev vsake stroke

ANTON BREŠČAK

VIA CARDUCCI (GOSPOSKA UL.) 14

čevljarica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.

z veliko premijo, diplomo in zlato svetinjo

Trst via Cappin 5 ppl Sv. Jakobu Trst

Ni vseeno,

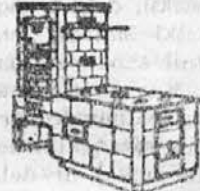
KJE

kupujete obutev.
Ako hočete biti prvovrstno postreženi, kupujte le pri
FORCESSINU!

Andrej Purič

TRST

Via Medla št. 6

Kovaški

mojster

IZVRŠUJE: Vskovrstna stavbena dela - Železne ograje in omrežja - Takojsnja izvršitev - Štedilniki vseh vrst - izdeluje tudi železne roletes - Poprave, spopolnitve.

PRIMARIJ

dr. Ettore D'Osvaldo

Ravnatelj očesnega oddelka v goriški mestni bolnišnici. Izučen na očesni kliniki dunajskega vseučilišča.

Specialist za bolezni na očeh

Sprejema od 10-12 in od 3-4

Gorica, Corso G. Verdi 24.

MODERNA PARFUMERIJA

G. B. GIUMLIA - POSTOJNA

Bogata izbira dišav in dišečega mila iz prvovrstnih domačih in tujih tvornic. Toaletne potrebščine in predmeti za darila. Drobnarije in umetnije. Korale, biseri, predmeti iz brušenega beneškega stekla.

CENE ZELO ZMERNE.

Trgovino lahko obiščate, ne da bi morali kaj kupiti.

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatc, lisic dihurjev, vider, jazbecov, mačk, veveric, krto, dljvih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16

Sprejemajo se pošiljatve po pošti.